

Emakumeen ikuspegitik

BAKOITZA BERE BAKEA ERAIKITZEN

Ez dira berdinak izan gatazka armatuak Guatemalan, El Salvadorren eta Euskal Herrian. Gatazkek bezala bakea eraikitzeko moldeak ere desberdinak dira. Ados da Morena Herrera feminista salvadortarra. Haren ustez, emakumeak ados diren gaitan aurrera egitea da gakoetako bat.

Ane Urkola Agirrezabala

@irrikaz

ARGAZKIA: I. URKIZU / TOLOSALDEKO ATARIA

Tolosako Bizikidetza Foroak eta Mugen Gaietik elkarrekin *Emakumeak bake eraikuntzan hemen eta munduan* mahai-ingurua antolatu zuen maiatzaren 23an. Gatazka armatuetan eta bake prozesuetan emakumeek izandako beharrak, emandako urratsak eta garatutako proposamenak landu zituzten. Morena Herrera (El Salvadorreko *La colectiva feminista para el desarrollo* ko ordezkaria eta FMLNko kidea izana), Rosalina Tuyuc-ek (CONAVIGUA Guatemalako Alargunen Koordinadora Nazionaleko lehendakaria) eta Irantzu Mendiak (EHUko Soziologia eta Gizarte Langintzako irakaslea eta Hegoako ikerlaria) hartu zuten parte.

Irantzu Mendiak: “Ez hiltzen gaituen gerrarik, ezta zapaltzen gaituen bakerik ere”

“Emakumeen aurkako indarkeria ez da hasten gatazka armatuetan, indarkeria politikoetan, eta ezta amaitzen akordioak egiten direnean ere”, adierazi zuen Mendiak. Gaur egun, emakumeen aurkako indarkeria politikoak jarraitzen du: “Intentsitatea, kokalekua eta indarkeriaren formak eta testuinguruak aldatu dira –krimenak, kartzela, atxiloketa–, baina emakumeen aurkako indarkeriak jarraitu egiten du. Euskal

Herriko egoera politiko berrian, bakeaz hitz egiten ari gara, elkarbizitzaz, baina gabezia demokratiko handiak daude: indarkeria ez da amaitu, emakumeak hiltzen dituzte”.

Indarkeria armatuaren analisi feminista egitea garrantzitsutzat jo zuen: “Kontuan hartu behar da emakumeen aniztasuna: emakumeek borrokatu egin dute, giza eskubideen alde borrokatu dute edo rol tradizionalak bete dituzte, bizitzaren sostenguarekin lotutakoak”. Guatemala eta El Salvadorreko emakume borrokalarien inguruan ari zen hizketan.

El Salvadorren talde feminista ez zegoen bake negoziatioetan

1990ean sinatu zituzten bake akordioak FMLNk eta Gobernuak. “Kontraesan handia sentitzen genuen. Alde batetik, poztu egin ginen ez genuelako gerrarik nahi, eta bestetik, akordio horiek ez zituzten barnebiltzen jendearen aldarrikapen guztiak. Amets asko gauzatu gabe gelditu ziren”, esan zuen Morena Herrera.

Bake akordioak “demokraziaren berfundazioarako” bide egokiak zirela pentsatu zuten, baina kolektibo feminista ez zegoen testu horietan, ezta edukietan ere: “Ez gintuzten akordio horietan aitortu ere egiten. Indar gerrillariaren %30

ginen eta gerrilla sostengatzen zuen oinarri sozialaren %60. Gerrak sekulako eragina izan zuen sexualitatean eta amatasunean; mendia ez zen neutroa”.

Herrera azpimarratu zuen 23 urtetan hainbat gauza aldatu direla: beldurrik gabe borrokatzeko eskubidea eta marko ekonomiko eta soziala, besteak beste. “Ekonomia ikuspegitik, lurrak hain garrantzitsua izateari utzi dio. Emakumeak gutxietsi gintuzten lurrak esleitzeko garaian. Borrokatu genuen eta azkenean lortu genuen lurren %8 beharrean %30 izatea”.

Poliziarekin akordioa lortu zuten. Haien helburua segurtasun zibilaren ikuspegia aldatzea zen. 2009an hasita, genero indarkeriaren biktimen inguruan formatu zituzten polizia eta buruzagitzak bera.

Eskubideen onarpen formalak ere lortu dute, indarkeriarik gabeko bizitzaren aldeko lege berezia, kasu. “Emakumeen aurkako indarkeria gehienak barnebiltzen ditu, baita emakumeak artatzeko prozedurak ere”.

Guatemalan militarrek jomugan jarri zituzten

1960 eta 1996 artean iraun zuen gerra zibila ezagutu zuen Rosalina Tuyuc. Gatazka armatu ondorengo bake

Ezkerretik eskuinera Aitziber Blanco moderatzailea, Irantzu Mendia, Rosalina Tuyuc eta Morena Herrera hizlariak.

negoiazioaz aritu zen mahai-inguruan. Biktima askok ez zuten negoziatioetan parte hartzeko eskubiderik izan, “garestiegia zen haientzat”.

1996an hasi ziren negoziatioak. Armadak, gerrillak eta Estatuak hartu zuten parte, eta Eliza Katolikoa eta Nazio Batuen Erakundea izan ziren ikuskatzaileak. Gizarte zibilak bitartekarien bidez hartu zuen parte. Gardentasunaren aldeko borroka gidatu zuten eta eskubide ekonomikoak, sozialak eta kulturalak aldarrikatu zituzten.

Mugimendu feministaren eskaera garrantzitsuena emakumeen justizia izan zen. “Emakumeok sexu gehiegikeriak jasan genituen, militarrek bortxaketa masiboak egin zituzten”. Epaileak, fiskaltzak, eta oro har, giza eskubideen aldeko emakumeak elkartu ziren militarrek zigortzeko. Garrantzi handiko prozesu judiziala jarri zen martxan tortura, krimen eta indigenen aurkako bortxaketak egotzen zizkieten militarren aurka.

Prozesu judizial horren garrantzia nabarmendu zuen Tuyucek. “Prozesu horren ondorioz, emakumeak ahaldundu egin ziren eta emakumeen osasun mentala indartu zen. Urte askoan erantzukizuna gurea zela sentitu genuen, eta orain pentsatzen dugu militarrena izan zela erantzukizun osoa”.

» **IRANTZU MENDIA:**
“Euskal Herriko mugimendu feminista banatu egin zuen borroka armatuaren aldeko edo aurkako hautua egin behar izateak. Oraindik ere zauriak irekita daude”

Tuyucen ustez, arrazoia da garrantzitsuena. “Gure hitzak, gure arrazoiak eta gure historiak baino ez dute balio. Arrazoia erabili behar da eta ez indarkeria, hori da garrantzitsuena horrelako prozesuetan”. Era berean, inolako bazterketarik gabe, hainbat belaunalditako jendearen parte-hartzea azpimarratu zuen: “Emakumeek eta gizonek hartu behar dute parte. Gazteriak eduki behar du erabakiak hartzeko boterea. Historia ezagutzen ez duen gazteriarekin zaila da behar ditugun aldaketa sozial guztiak martxan jartzea”.

Gizarte zibilak parte hartzearen garrantzia

Irantzu Mendiaren ustez, nabarmentzekoa da gizarte zibilak bake negoziatioetan parte hartzeko aukera eduki izana Guatemalan, El Salvadorren ez bezala. Horri esker emakumeen arteko sareak sortu zituzten, eta aldi berean, erronka handia izan zuen mugimendu feministak: “Mugimendu feministak artikulatutako proposamena eman behar izan zuten negoziatio mahaira, eta akordio minimo batzuk lortu behar izan zituzten”.

Soziologoa ezkorra da Euskal Herriko mugimendu feminista gaur egun hori egiteko gai izango litzakeen gogoetatzerakoan. “Borroka armatuaren aldeko edo aurkako hautua egin behar izateak Euskal Herriko mugimendu feminista banatu zuen. Oraindik ere zauriak irekita daude. Mugimendu sozial moduan puntu batzuetan bat egin beharko genuke emakumeen gaia erdigunean jartzeko”.

Morena Herreraren iritziz, “bake baikoitza ezberdina da, baina garrantzitsuena da bat gatozen puntuetan aurrera egitea”. Herrerak argi du emakumea dela milurteko honen protagonista: “Guk borrokatu ezean, ez du beste inork gure eskubideen alde egingo”. ■